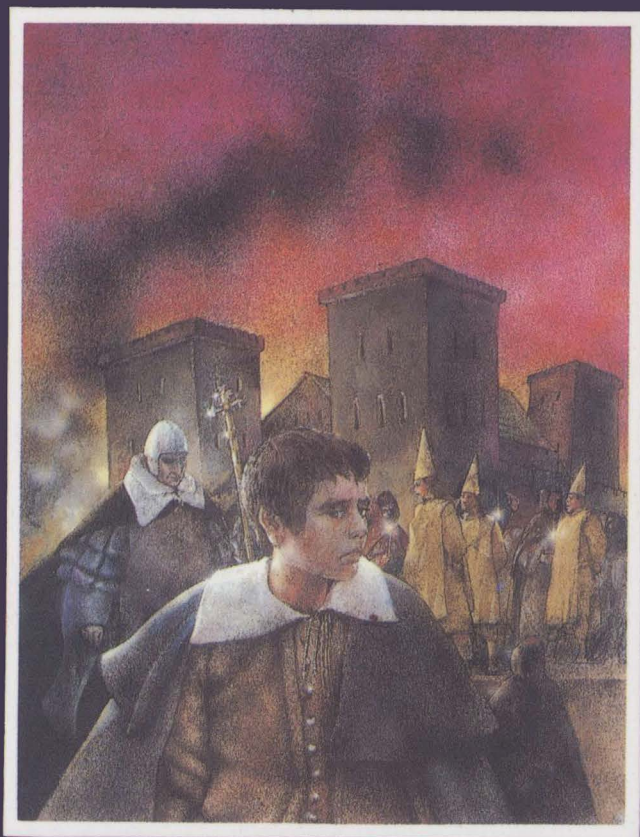

דורית אורגד

הנער מסיביליה

מרכז זלמן שזר

הנער מסיביליה

סדרת סיפורים היסטוריים לילדים ולנוער
ע"ש סגן אמיר יקותיאל ז"ל

ספרים אחרים בסדרה זו:
החטופים לצבא הצאר מאת דורית אורגד
בצל החומה מאת צביה שיף־כרמון
כדיה מאת יונה עמיר והבילוי
פרידה אחרונה מקורדובה מאת דורית אורגד

דורית אורגד

הנער מסיביליה

הוצאת מרכז זלמן שזר
ירושלים

Dorit Orgad
THE BOY OF SEVILLE

איורים ועטיפה: אבי כץ
יועץ מדעי לספר: פרופ' יוסף קפלן
יועץ הסדרה: פרופ' יעקב שביט

Copyright © 1984 by
The Zalman Shazar Center

כל הזכויות שמורות © 1984
למרכז זלמן שזר
ת.ד. 4179, ירושלים

אין להעתיק או להפיץ ספר זה או קטעים
ממנו בשום צורה ובשום אמצעי, אלקטרוני
או מכאני (לרבות צילום והקלטה),
ללא אישור בכתב מהמוציא לאור.

מסת"ב 965*227*020*2

סדר-צילום: מרכז זלמן שזר; הדפסה: דפוס 'דף-חן' בע"מ

Printed in Israel

תוכן העניינים

7	הקדמה	פרק ראשון:
9	מה שהשתנה בעקבות שיחה לילית ארוכה	פרק שני:
17	אלדינו והכבשה השחורה של המשפחה	פרק שלישי:
23	איגרת סתרים	פרק רביעי:
31	סוכות בשדות	פרק חמישי:
38	הפרצה מגיפה?	פרק שישי:
45	תהלכות לילות	פרק שביעי:
53	שובו של אלונסו	פרק שמיני:
61	ויאולגנטי	פרק תשיעי:
70	טיול בסמטאות סיביליה	פרק עשירי:
78	לופס הפוחז	

	פרק אחד-עשר:
85	בסוד חבורת הגוארדס הצעירים
	פרק שנים-עשר:
94	לאן נעלמה ליאונור די גוביאָה?
	פרק שלושה-עשר:
102	תגלית מרעישא
	פרק ארבעה-עשר:
113	בביתו של פֿסקוואַל
	פרק חמישה-עשר:
121	הכתובת המבוקשת כבר ידועה
	פרק שישה-עשר:
128	"תהלוכות הפֿסטא"
	פרק שבעה-עשר:
136	משפט פֿראדוס
144	אחרית דבר

הקדמה

מנואל נונייס נולד בעיר בראגאנסה שבצפון פורטוגל, בשנת 1622, לאביו רוֹדְרִיגוֹ, שהיה רופא ידוע, ולאִימו אֵינְס. הוא הבן האמצעי במשפחה. אחותו, רֶמֶדיוס, מבוגרת ממנו בשש שנים, ויש לו אח קטן – חואן.

משפחת נונייס עזבה את פורטוגל בשנת 1633, בגלל רדיפות הנוצרים, ובאה לבירת ספרד – מאדריד.

אף שחלפו דורות רבים מאז נאלצו יהודי ספרד ופורטוגל לקבל עליהם את הדת הנוצרית הם נחשבו עדיין ל"נוצרים חדשים", והאינקוויזיציה המשיכה לרדוף אותם.

מהי האינקוויזיציה? – זהו בית־דין שהקימה הכנסייה הקתולית בימי־הביניים באירופה המערבית, כדי לשפוט את הכופרים בנצרות, ולהענישם בעונשים אכזריים.

חוקרי האינקוויזיציה היו מענים את החשודים בכפירה בעינויים קשים, (היו להם לשם כך מכשירים מיוחדים), עד שהיו מוציאים מהם הודאה באשמה.

לאחר ההודאה היה נערך ה"אוטו־דה־פה", ופירוש הביטוי: "טקס האמונה".

טקס זה היה מתנהל בעסק גדול, לרוב בנוכחות קהל רב, והנידונים היו מולבשים בבגד מיוחד שנקרא "סנְבֵנִיטו", ושהיתה לו צורה של שק מגושם.

לאלה מן הנידונים שהודו באשמה, הביעו חרטה וביקשו מחילה, ניתנו לעיתים חייהם במתנה. אך הם נענשו בעונשים כבדים ובמלקות אכזריות.

אותם נידונים שנידונו למלקות, היו נגררים בחבל, לאורך רחובות

העיר, כשגופם כמעט מעורטל כולו, והמלקות היו יורדות על גופם העירום לקול תשואות ההמון.

אחרים, שלא הביעו חרטה, ולא ביקשו חנינה, היו נענשים לרוב בעונשי מוות. הם הועלו לגרדום – לעיני קהל עצום ורב – ונשרפו חיים. אף שהאינקוויזיציה פעלה הן בפורטוגל והן בספרד, היו באותה תקופה רדיפות האינקוויזיציה הפורטוגלית קשות יותר מאלה של האינקוויזיציה הספרדית. על כן נמלטו פורטוגלים רבים, ששמרו בסתר על יהדותם, לספרד.

שמירת מצוות הדת היהודית היתה כרוכה איפוא בסכנת־נפשות, והורים נזהרו לבל יגלו ילדיהם בטרם עת שהם יהודים. הם המתינו עד שיתבגרו הילדים די, כדי לדעת לנצור סודות, ורק אז גילו להם. במיוחד היה צריך להישמר מפני המשרתים ומפני השכנים, שעקבו בחשדנות אחר המהגרים מפורטוגל, שדבק בהם הכינוי "חודאי־סנטה", כלומר – מתייהדים, חוזרים ליהדות.

קשרי משפחה סייעו למהגרים הפורטוגלים להיקלט בספרד. והודות לקשרי המשפחה האלה, הגיעה משפחת נוניס ממאדריד לעיר סיביליה, שבדרום הארץ, והתבססה שם תוך זמן קצר.

סיביליה שעל שפת הנהר הגדול, הגואַלְקוּויר, היא עיר קטנה לעומת מאדריד הבירה, אך יופיה רב. כך כיום, וכך היה גם במאה השבע־עשרה, התקופה שבה מתרחשת העלילה.

מְנוּאֵל, גיבור סיפורנו, מוצא בה שכונת מגורים נאות, הטובלות בירק; ארמנות־פאר המוקפים בגנים גדולים וססגוניים; כנסיות מפוארות, מגדלים וצריחים. אולם יש בסיביליה גם מצודה מפחידה; זהו מבצר טריאַנָה, שבו מנהלת האינקוויזיציה את חקירותיה ובאכזריות רבה.

מה שהשתנה בעקבות שיחה לילית ארוכה

אנחנו חדשים בעיר, אבל אני מתמצא בה כבר די טוב. היום, כשיצאתי למלא שליחות בשביל אבא, היתה לי הזדמנות להיווכח בכך. למעשה, לא ביקשו ממני למלא שליחות זו ואני התנדבתי. שמעתי את אמא אומרת לאבא שהמשרתת שלנו חלתה, ולכן כדאי להתחיל כבר היום בהכנות לשבת, (אנחנו מסתירים מן המשרתים מה שאנחנו עושים בשבתות ובחגים היהודים).

יש לנו בחצר תרנגולות, וכשאין המשרתים רואים, לוקח אבא אחת מהן לדון אַנטון מְרִיטֵנס, שם, במקום מוסתר בחצר, שוחט אותה דון אַנטון לפי הכללים.

כולם חושבים אותנו לנוצרים טהורים, ואוי לנו אם יודע שאיננו כאלה.

ההליכה לחצרו אל דון אַנטון מְרִיטֵנס כרוכה בסכנה. הדודים שלנו, שהם די נותיקים בעיר, לקחו את אבא ואותי לדון אַנטון, ואמרו לנו שצריך להיזהר מאוד!

נכנסים לחצר רק אם רואים סימן מוסכם בחלון, והסימן – חמישה עציצי פרחים. אם יש שם רק ארבעה, הולכים ובאים בפעם אחרת.

את העוף, שלוקחים לשחיטה, מכניסים לשק ומסתירים היטב. וכמובן שלא מגלים לאיש לאן הולכים ובשביל מה.

הורי היססו בתחילה, בטרם הסכימו שאקח את התרנגולת לשחיטה. הם שאלו שוב ושוב אם אני מכיר את הדרך, ועוד שאלות שאלו אותי. לבסוף הסכימו, כי אבא שלי – שהוא רופא – היה צריך ללכת לטפל בדוכס ולבקר חולים אחרים, והוא לא ידע אם יספיק לחזור בטרם ערב.

אמא הכניסה את התרנגולת המקרקרת לשק, ואני לקחתי את השק והחבאתי אותו מתחת לגלימה: 'רק שתשתוק שם' אמרתי בליבי. ולהורי אמרתי:

"אל תדאגו, הכל יהיה בסדר". ראיתי בעיניהם גם גאווה וגם דאגה, ומיהרתי ללכת.

מקץ שעותיים כבר הייתי בדרכי החוצה מחצרו של דון אנטון מרטינס, והתרנגולת – שכבר לא יכלה עוד לקרקר – מוסתרת בשק מתחת לגלימתי.

"לך מהר" האיצ בי דון אנטון מרטינס, "ואל תעצור בשום מקום!" "אני יודע" קראתי.

רגלי היו קלות בגלל השמחה שבליבי. הנה מילאתי בהצלחה את התפקיד שנטלתי על עצמי, ועוד מעט אהיה בבית. אמא תמרוט במהירות את נוצות התרנגולת, ואני אקבור אותן באדמה.

אף שהשתוקקתי לרוץ מיתנתי את צעדי. מי שרץ ברחוב מעורר סקרנות. הלכתי כאילו שאינני ממהר לשום מקום והסתכלתי קדימה. "הי, אתה" שמעתי קריאה וידעתי שהיא מכוונת אלי.

"הביטו בפורטוגלי הזה" קרא קול אחד, ואז ראיתי מאחורי החצר, שלידה עברתי, חבורת נערים. הם הביטו בי בסקרנות ובהתגרות כאחת. 'איך ידעו מייד שאני מפורטוגל?' חשבתי בבהלה. שכן פורטוגלים ונוצרים-חדשים (קריסטיאנוס נואבוס) הם בשבילם היינו-הך. ידעתי שאסור לי לעצור וזירזתי את צעדי.

"חכה" פקד עלי קול תקיף, וקולות נוספים הצטרפו אליו, "חכה". רציתי לברוח, אבל עמדתי. חששתי שהילדים יפתחו במרדף וירוצו אחרי עד לביתי. לא רציתי שהם יידעו היכן אני גר. ליבי הלם בפראות. נשארתי עומד במקום, ללא תנועה.

"פורטוגלי, מה?" חקר אותי ילד שהיה כנראה מנהיג החבורה. הוא היה זה שקרא ראשון "חכה"; זיהיתי את קולו התקיף. הינהנתי בראשי והתכוונתי להמשיך ללכת.

"עמוד" פקד עלי אותו ילד, "מה שמך?" "מנואל..."

"תיכף ראיתי עליו שהוא מהקריסטיאנוס נואבוס" קרא בבזז אחד הילדים, והוסיף בשנאה "חוראִיסנטה" (מתייהד). "לא" מחיתי, "זה לא נכון!"

"אל תשקר, מְנוּאֵל!" גער בי מנהיג החבורה, "כל הפורטוגלים כאן הם נוצרים-חדשים, ובעצם אתם כולכם מתייהדים".

"זה שקר" קראתי, "אינני הוֹדְאִיסְנָטָה. אני נוצרי כמובן. הו, מריה הקדושה", נשאתי עיני למרום, "אני חייב ללכת".

"קודם נראה מה יש לך שם" התקרב אלי מנהיג הילדים וכמעט נגע בגלימה שלי, "שם, מתחת לקֶפָה". ניסה הילד להרים את הקֶפָה שלי, כלומר – גלימתי.

עתה כבר לא נותר לי אלא לברוח, חשבתי. אך מה יהיה אם ישיגו אותי? והלא ידוע שהבריחה כמורה כהודאה באשמה.

הייתי אובד-עצות ונישמתי כמעט פרוחה ממני מרוב פחד. אך פתאום שמעתי כאילו מישוהו בתוכי, לא אני, מדבר אלי ואומר: 'אל פחד, מְנוּאֵל, הזדקק והבלט את רוחב כתפיק. צעד צעד אחד קדימה, ואמור לילד שאין זה עיסקו'.

עשיתי כפי שהקול הפנימי אמר לי, והילדים הביטו בי משתאים. אחר-כך עמדתי קופא במקומי, וגם הם עמדו ללא נוע. בדממה שהשתררה יכולתי לשמוע את פעימות ליבי. אולם אט-אט פגה תחושת החוזק שהיתה בי קודם; האומץ עזבני ושוב התחלתי מפחד.

הילדים אל נכון הרגישו בזאת. הם התקרבו אלי, וזה שקרא לי ראשון "הוֹדְאִיסְנָטָה", מילא את חזהו באוויר וצעד לקראתי בחזה מנופח:

תראה מה שיש לך מתחת לקֶפָה" אמר כשהוא לוטש אלי את עיניו בשנאה.

"בטח גנב משהו" נשמעה קריאה.

הנעתי נמרצות בראשי. לא הייתי מסוגל להוציא הגה. לשוני דבקה לחיכי.

אותו זמן נשמעו שעטות סוסים, והעיניים ניפנו לפרשים שהופיעו בסמטה.

שמעתי את הקול הפנימי מצווה עלי: 'זה הרגע לברוח, רוץ מהר ואל תסתכל אחורנית'.

לא רצתי לכיוון הבית. הפכתי פני ושעטתי חזרה לעבר חצרו של אֶנטוֹן מֶרטינס. לא עצרתי והמשכתי לרוץ הלאה.

הילדים רדפו אחרי בקריאות: "גנב, גנב פורטוגלי, תיפסו אותו!"

אחר-כך שמעתי אותם קוראים לי בשמי: "מְנוּאֵל, מְנוּאֵל, עצור מייד".

מפאת החום שפקד את סיביליה אותו יום, כמעט שלא היו אנשים ברחוב, ואיש לא עצר אותי. הזיעה הנוטפת ממצחי עירפלה את ראייתי ואני רצתי כסומא. בגלל התופים שהמו באוזני, לא יכולתי לשמוע אם ממשיכים לרדוף אחרי. ולהסתכל אחורנית לא העזתי. רצתי ורצתי, והתרנגולת מיטלטלת מצד לצד בשק מתחת לגלימתי ומכבירה עלי.

רק כשהגעתי סמוך לנהר עצרתי. נדמה היה לי שהעולם נעקר ממקומו ונע לנגד עיני, ובאוזני המשיכו להדהד קולות רמים. חלפו דקות אחדות עד שנרגעתי. נוכחתי שהבהלה היא שנטעה בקרבי תחושה זו של תוהו ובוהו. וכשעבר זמן, והילדים הרודפים אחרי לא נראו בסביבה, נשמתי לרווחה.

התיישבתי מתחת לעץ, לא הרחק מן הנהר הגדול, הגואל לקוור, והרגשתי צורך לשאת תפילת הודיה. לא בפי אלא בליבי.

נתתי תודה לאלוהים, אלוהי היהודים; זה האלוהים שהרגשתי בקיומו עוד לפני שאבא שוחח איתי עליו.

איני יודע איך זה ומדוע, אך לפתע הרגשתי את עצמי חזק, וחשבתי שגם אם יופיעו עכשיו הילדים לא אפחד מהם עוד.

נזכרתי בלילה שבו גילה לי אבא שאינני נוצרי, כפי שחשבתי עד אז, זה הלילה שחולל מהפכה בחיי; הלילה שקדם ל"צום הגדול".

ירדתי עם אבא למרתף ושוחחנו כמעט עד לאור הבוקר. מאותו לילה חכיתי להזדמנות להוכיח להורי שאני ראוי לאימון שנתנו בי.

הדברים שסיפר לי אז פתחו בפני דלת לעולם חדש; עולם נורא הוד, נהדר ומפיל מורא כאחת.

לפני שירדנו למרתף אכלנו ארוחה גדולה. וכשישבנו שם, במרתף, ושוחחנו לאור הנר, אמר לי אבא:

"אני מקוה, מנואל, ששבעת היטב הערב. כי הארוחה שאכלנו היתה סעודה מפסקת. מעכשיו ועד מחר בערב אנחנו צמים".

אחרי כך הסביר לי אבא מדוע צמים היהודים ביום הזה, ואני הייתי גאה שהוא משתף אותי ומרשה גם לי לצום.

הייתי נרגש ביום הבא, ובכלל לא חשתי בצמא וברעב.

אחי חואן, שצעיר ממני בארבע שנים, בא לקרוא לי לבוא לשחק איתו בחצר. דחיתי אותו פעם אחר פעם, והוא לא חדל להפציר בי. לא כעסתי עליו. כה קטן נראה בעיני עכשיו, שהתחלתי להשתייך לגדולים.

מספרת המחברת:

"כשטיילתי ברחובות סיביליה שבספרד, לא התנגנו באוזני צלילי האופרה המפורסמת 'הספר מסיביליה'. מתוך הסמטאות הצרות של רובע סנטה קרוז, שהיה לפני כן רובע היהודים, עלו אלי קולות אחרים. שמעתי את קולה הנפחד של הנערה ויאולנטי די גוביאה, קורא לחברה מנואל, שגר ממול, ואת קולו הרועם של המטיף פאדרה פדרו, המאשים את הנוצרים החדשים, הלא הם האנוסים, בכך שהם אלה אשר הביאו את מגיפת הדבר על העיר."

סיפורי המרתק והנוגע ללב של מנואל, "הנער מסיביליה" – שנכתב בכשרון רב ונקרא בנשימה עצורה – משחזר בדייקנות מדעית תקופת חיים בספרד של המאה השבע-עשרה.

המחברת נעזרה לצורך כתיבת הספר בהיסטוריון פרופ' יוסף קפלן, מן האוניברסיטה העברית, המתמחה בתקופה זו.

על המחברת:

דורית אורגד, דוקטור בפילוסופיה, התמחתה בכתיבת סיפורים היסטוריים לבני הנעורים. בהוצאת מרכז זלמן שזר ראו אור ספריה: **הנער מסיביליה**, שזיכה אותה בפרס זאב, **החטופים לצבא הצאר** ו**פרידה אחרונה מקורדובה**.